



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 585/2024-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED] zastúpeného Advokátska kancelária Prachová & Pobijak, s. r. o., Pribinova 20, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 37P/107/2023 takto

rozhodol:

- Postupom Mestského súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 37P/107/2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **2 000 eur**, ktoré mu **je** Mestský súd Bratislava II **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Bratislava II **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a jeho argumentácia

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 28. októbra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v napadnutom konaní označeným v záhlaví tohto rozhodnutia. Navrhuje,

aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie 8 000 eur a náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

1.1. Uznesením č. k. IV. ÚS 585/2024-9 z 19. novembra 2024 ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je účastníkom napadnutého konania, ktorého predmetom je rozvod manželstva a úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode. Konanie sa začalo 4. februára 2020 pôvodne na Okresnom súde Bratislava I na základe návrhu matky a bolo vedené pod sp. zn. 2P/9/2020. Následne došlo k opakovanej zmene miestnej príslušnosti, pričom rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7Ndc/48/2023 z 31. októbra 2023 bola vec prikázaná mestskému súdu, ktorým je konanie vedené od 11. decembra 2023.

3. Sťažovateľ namieta neprimeranú dĺžku napadnutého konania trvajúceho už 4 roky a 7 mesiacov, ktoré dosiaľ nebolo právoplatne skončené napriek jeho privilegovanému charakteru. Poukazuje na to, že mestský súd nariadil súdne pojednávanie až na 1. október 2024 s tým, že došlo k jeho odročeniu na neurčito v dôsledku nariadeného znaleckého dokazovania. Postup mestského súdu označuje za neefektívny. Zdôrazňuje, že predmet konania predstavuje bežnú agendu všeobecných súdov, pričom medzi rodičmi nie je v zásade vážny spor týkajúci sa osobnej starostlivosti o maloleté dieťa, ale spornou ostala len suma výživného a úprava styku sťažovateľa s jeho maloletým dieťaťom.

II.

Vyjadrenie mestského súdu

4. V reakcii na výzvu ústavného súdu mestský súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. 1Spr/71/2024 zo 6. decembra 2024 uvádza, že vo veci sťažovateľa plynulo koná, pričom vykonáva úkony smerujúce k meritórnemu rozhodnutiu vo veci. Poukazuje na rozsiahlosť spisového materiálu, ktorý má približne 1 600 strán, a teda zahŕňa enormné množstvo podaní, vyjadrení, listinných dôkazov a je k nemu pripojený aj spis Okresného súdu Svidník týkajúci sa úpravy výkonu rodičovských práv a povinností na čas do rozvodu manželstva, čo značne ovplyvňuje časovú náročnosť pri naštudovaní spisového materiálu a príprave pojednávania. K priebehu konania dodáva, že návrh na rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností na čas po rozvode manželstva k maloletému [REDAKOVANÉ] bol podaný 4. februára 2020 na bývalom Okresnom súde Bratislava I, pričom následne bol spis niekoľkokrát postúpený na iný súd. Napokon bola vec postúpená mestskému súdu 11. decembra 2023 z Okresného súdu Bardejov.

5. Zo stanoviska zákonnej sudkyne JUDr. Zuzany Lohnertovej pripojeného k vyjadreniu predsedníčky mestského súdu vyplýva, že súd určil na 16. október 2024 výsluch maloletého, ktorého považoval za potrebné vypočuť za účasti detského psychológa z dôvodu podozrenia účastníkov konania o fyzickom a psychickom ubližovaní maloletému. Na základe oznámenia matky zo 14. októbra 2024 o ochorení maloletého súd zrušil jeho výsluch a uznesením z 15. októbra 2024 nariadil znalecké dokazovanie s tým, že vypracovaním znaleckého posudku poveril Ústav

pre znaleckú činnosť v Psychológii a psychiatrii, s.r.o., a účastníkov zaviazal zložením preddavku na trovy znaleckého dokazovania. Napriek tomu, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 7Ndc48/2023-1481 rozhodol o prikázaní veci mestskému súdu, matka doručila súdu opakované návrhy na prikázanie veci Okresnému súdu Bardejov. Sťažovateľ doručil konajúcemu súdu žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov, preto ho súd 15. novembra 2024 vyzval na preukázanie jeho majetkových pomerov. Konajúca sudkyňa vyjadrila presvedčenie, že vo veci koná bez priet'ahov, a preto nie je daný dôvod na nespokojnosť sťažovateľa s postupom mestského súdu.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a stanoviskami účastníkov konania vrátane chronologického prehľadu vykonaných úkonov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

7. Ešte pred tým, ako ústavný súd pristúpi k posúdeniu dôvodnosti ústavnej sťažnosti sťažovateľa, považuje za potrebné uviesť, že ústavnou akceptovateľnosťou postupu mestského súdu v namietanom konaní sa už zaoberal na základe ústavnej sťažnosti matky maloletého dieťaťa, pričom v náleze č. k. III. ÚS 359/2024-43 z 2. októbra 2024 vyslovil porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu, ktorému prikázal vo veci konať a súčasne sťažovateľke priznal primerané finančné zadost'učinenie a náhradu trov konania. V posudzovanej veci sťažovateľa bola predmetom ústavnoprávneho prieskumu opätovne celková dĺžka napadnutého konania.

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o ústavne neakceptovateľnej dĺžke napadnutého konania, ktorého predmetom je rozhodovanie o rozvode manželstva a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode.

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

10. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 12 CMP, ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

11. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona (civilné mimosporové konania) sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez priet'ahov je vyjadrená napr. aj v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá, ďalej v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní, ale aj v § 34 CMP, ktorým je vylúčená aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku o koncentrácii konania (vrátane sudcovskej koncentrácie konania).

12. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsahové komponenty sú v zásade identické s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa a v tejto súvislosti diferencuje posudzovanie primeranosti plynulosti konania do troch skupín; ide o konania vyžadujúce primeranú rýchlosť, osobitnú rýchlosť alebo výnimočnú rýchlosť (m. m. III. ÚS 254/2015, III. ÚS 181/2011, II. ÚS 276/2020).

13. Ústavný súd zdôrazňuje, že práve v konaniach, ktorých predmetom je rozhodovanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa zo strany všeobecných súdov vyžaduje efektívne vedenie konania s mimoriadnou pozornosťou a postup súdu s osobitnou rýchlosťou (obdobne I. ÚS 500/2019). V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na judikatúru ESLP, z ktorej vyplýva, že prípady týkajúce sa starostlivosti o deti je nevyhnuté prejednávať so všetkou rýchlosťou (pozri rozsudok vo veci Fiala proti Českej republike z 18.7.2006, bod 76, porovnaj tiež rozsudky vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004). S ohľadom na uvedené tak povaha napadnutého konania odôvodňovala zo strany ústavného súdu prísnejšie hodnotenie jeho priebehu z toho hľadiska, či v ňom nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou konajúceho súdu nedošlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ako aj jeho práva podľa čl. 6 ods.1 dohovoru.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní boli spôsobené zbytočné priet'ahy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) a s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (rozsudok vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko, m. m. II. ÚS 32/02, III. ÚS 241/2017, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií preto ústavný súd hodnotil aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

Právna a faktická zložitosť veci

15. Pokiaľ ide o prvé kritérium, t. j. právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že predmetom konania bolo rozhodovanie o rozvoде manželstva a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvoде, čo nemožno považovať za vec právne zložitú, keďže prameňom práva pre rozhodnutie v danej veci je predovšetkým zákon

č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je bežne v súdnej praxi aplikovaný.

16. Ako však už ústavný súd konštatoval v náleze sp. zn. III. ÚS 359/2024, predmetná vec sa vyznačovala určitou faktickou (skutkovou) zložitou, a to vzhľadom na komplikovanú rodinnú situáciu, ktorá vyžadovala nariadenie znaleckého dokazovania na účely posúdenia psychického stavu maloletého dieťaťa, jeho vzťahu k obojmu rodičom a taktiež posúdenia ich duševného stavu. Uvedené okolnosti teda mali jednoznačne vplyv na dĺžku konania. Z tohto pohľadu preto možno predmetnú vec vnímať ako skutkovo komplikovanejšiu, čo ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o priznaní finančného zadostučinenia (napr. IV. ÚS 135/2013, II. ÚS 4/2021).

Správanie sťažovateľa

17. Ďalším ústavným súdom posudzovaným kritériom je správanie sťažovateľa v napadnutom konaní. Ústavný súd nezistil žiaden negatívny podiel sťažovateľa na predĺžení namietaného konania, pričom na túto okolnosť nepoukazoval vo svojom vyjadrení ani mestský súd.

Postup mestského súdu

18. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup mestského súdu v napadnutom konaní ako tretie kritérium pre posúdenie vzniku zbytočných prietahov.

19. Je síce zrejmé, že mestskému súdu bola vec postúpená 11. decembra 2023 na základe príkázania z dôvodu vhodnosti uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7Ndc/48/2023 z 31. októbra 2023, avšak ústavný súd už konštatoval, že do celkovej doby konania nemohol nezohľadniť taktiež dobu ne/konania súdov pred postúpením veci mestskému súdu, a to rešpektujúc materiálnu ochranu označených práv sťažovateľa. S uvedeným sa stotožnila napokon aj predsedníčka mestského súdu vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti, uvedomujúc si nutnosť posúdenia konania ako celku. Z pohľadu záujmu sťažovateľa na právoplatnom skončení veci totiž nie je právne významná zmena miestnej príslušnosti súdu v okolnostiach prejednávanej veci (obdobne I. ÚS 249/2010). Rovnako aj EŠLP posudzuje v rámci svojej judikatúry konanie ako jeden celok a prístup, pri ktorom nie je uvedené rešpektované, považuje za príliš formalistický a odporujúci zárukám čl. 6 ods. 1 dohovoru (porov. III. ÚS 694/2016).

20. Ústavný súd poukazuje aj na konkrétny postup mestského súdu, ktorý po 3 mesiacoch od postúpenia veci vykonal 8. marca 2024 informatívny výsluch účastníkov, následne po ďalších viac ako 4 mesiacoch ustanovil maloletému kolízneho opatrovníka, nariadil termín pojednávania na 1. október 2024, vyzval kolízneho opatrovníka na prešetrovanie rodinnej situácie a tiež vyzval matku a sťažovateľa na rozpis nevyhnutných mesačných nákladov na maloletého, na návštevu mediátora a na pokus uzatvoriť rodičovskú dohodu. Súčasne nariadil výsluch maloletého na 16. október 2024, ktorý sa však v dôsledku ochorenia maloletého neuskutočnil. Súd následne nariadil uznesením z 15. októbra 2024 znalecké dokazovanie a vypracovaním znaleckého posudku poveril znalca z odboru psychológie a psychiatrie z dôvodu rozdielnych odborných stanovísk v prejednávanej veci.

21. Ústavnému súdu neostáva súdu iné než zotrvať na rovnakom konštatovaní ako v náleze sp. zn. III. ÚS 359/2024, že vzhľadom na predmet konania a jeho celkovú dĺžku (takmer 5 rokov)

nebolo možné považovať postup mestského súdu za optimálny a časové úseky medzi jednotlivými úkonmi za prijateľné.

22. Po komplexnom posúdení všetkých skutočností tak ústavný súd uzatvára, že dĺžku napadnutého konania, prihliadajúc na citlivosť jeho predmetu, hodnotí ako ústavne neakceptovateľnú. Z tohto dôvodu vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

23. V súlade s čl. 127 ods. 2 druhou vetou ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

24. Keďže ústavný súd už v náleze sp. zn. III. ÚS 359/2024 uložil mestskému súdu v namietanom konaní konať bez zbytočných prietáhov, nepovažoval za potrebné takýto príkaz opakovať aj v posudzovanej veci sťažovateľa, ktorý navyše v petite ústavnej sťažnosti od ústavného súdu ani uloženie takéhoto príkazu konať nežiadal.

25. Sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti uplatnil nárok na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 8 000 eur. Ústavný súd v danom prípade pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie 2 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

26. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania celkom v sume 856,75 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

27. Pri výpočte náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby realizované v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2024 v sume 343,25 eur (§ 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2024 v sume 13,73 eur (1/100 výpočtového základu), čo spolu predstavuje 713,96 eur. Keďže právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, uvedená suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky.

Ústavný súd teda priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia celkom v sume 856,75 eur.

28. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu, a to do dvoch mesiacov od jeho právoplatnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. januára 2025

Ladislav Duditš
predseda senátu